

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1942 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till statsbidrag för uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 1 april 1942 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 227, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) för budgetåret 1942/43 anvisa

dels å driftbudgeten under nionde huvudtiteln till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus ett reservationsanslag av 60,000 kronor;

dels ock å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till Frukt- och potatislagerhusfonden ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för främjande av odlingen av köksväxter i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen anförs.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas nedan, hänvisa till propositionen.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* under nionde huvudtiteln, punkt 130, att till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 60,000 kronor, *dels ock* å kapitalbudgeten, bil. 7, punkt 8, att till Frukt- och potatislagerhusfonden för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor. I enlighet med jordbruksutskottets hemställningar (utlåtande nr 1, p. 130, och nr 28, p. 8) har riksdagen bifallit berörda båda förslag.

Statens livsmedelskommission har i skrivelse som den 21 mars 1942 inkommit till jordbruksdepartementet — under återopande av en av särskilda sakkunniga inom kommissionen utarbetad promemoria angående trädgårdsodlingens planläggning för år 1942 — hemställt, *dels* att ett belopp av 500,000 kronor måtte anvisas såsom förstärkning av frukt- och potatislagerhusfonden, *dels* att livsmedelskommissionen måtte bemyndigas att uppdraga åt svenska spannmålsaktiebolaget att senast den 15 mars 1943 inlösa

vitkål, morötter, rödbetor och palsternackor av fullgod beskaffenhet, som hembjudas till bolaget senast den 15 februari 1943, till ett pris per kilogram av för vitkål 20 öre och för morötter, rödbetor och palsternackor 15 öre, fritt säljarens närmaste järnvägsstation eller därmed jämförbar utlastningsplats, *dels ock* att kommissionen måtte bemyndigas att uppdraga åt spannmålsbolaget att i huvudsaklig överensstämmelse med i promemorian angivna riktlinjer under maj 1943 intill en myckenhet av 1,000 ton inlösa torkade köksväxter av fullgod beskaffenhet, som hembjudas till bolaget senast den 30 april 1943.

Vid livsmedelskommissionens skrivelse fanns fogat ett yttrande av *statens priskontrollnämnd*, vilken under hand erhållit del av förutberörda promemoria, däri nämnden förklarar, att den för sin del i princip intet hade att erinra mot garantianordningar av det slag som föreslagits i promemorian, därest dessa ur försörjningssynpunkt ansåges önskvärda.

Över livsmedelskommissionens förslag samt promemorian och priskontrollnämndens utlåtande har efter remiss yttrande avgivits dels den 24 mars 1942 av lantbruksstyrelsen och dels den 28 i samma månad av statskontoret.

Lantbruksstyrelsen, som tillstyrkt livsmedelskommissionens förslag, har därjämte — under erinran att statsbidrag kunde lämnas till uppförande av frukt- och potatislagerhus med 10 procent av de godkända kostnaderna samt att för detta ändamål torde under nästa budgetår finnas disponibla omkring 109,000 kronor — hemställt om anvisande för budgetåret 1942/43 av ett reservationsanslag av 60,000 kronor till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.

Statskontoret har i sitt yttrande förklarar sig icke ha något att erinra mot livsmedelskommissionens förslag om förstärkning av frukt- och potatislagerhusfonden. Statskontoret har emellertid erinrat om möjligheterna att förutom lån jämväl lämna statsbidrag för uppförande av frukt- och potatislagerhus samt fäst uppmärksamheten vid att någon ökning av anslaget för statsbidrag icke äskats. Tillika har statskontoret uttalat, att statskontoret icke funnit anledning motsätta sig, att statsverket på föreslaget sätt iklädde sig prisgaranti beträffande lagrade trädgårdsprodukter och för torkning avsedda köksväxter.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Genom avspärrningen av importen västerifrån och de två senaste årens svaga skördar, framför allt såvitt angår foder, har tillgången på animaliska livsmedel starkt begränsats. Med hänsyn härtill är det av största vikt för folkförsörjningen att få till stånd en ökad produktion av vegetabiliska födoämnen, som kunna uppväga den bristande tillgången på animaliska livsmedelsprodukter. Härvid utgöra trädgårdsprodukterna en synnerligen värdefull komplettering till övriga födoämnen, särskilt med hänsyn till den betydelse de äga för tillgodoseende av behovet av vitaminer och mineralämnen i födan. Det torde vara att förutse, att en ökad konsumtion av vegetabiliska födoämnen av nu ifrågakvarande slag kommer att bliva bestående även för framtiden

vid ett upphörande av den nuvarande avspärningen. Den starka förskjutningen i konsumtionen till förmån för dessa födoämnen, som inträtt redan före det nuvarande kriget, talar härför. I betraktande av nu anförda omständigheter synes det vara av största betydelse, att trädgårdsodlingen av statsmakterna uppmärksammas, i synnerhet som möjligheterna för en utveckling av denna odling inom landet synas vara gynnsamma. Livsmedelskommissionens nu framlagda förslag avse att på detta område få till stånd såväl en ökad produktion som ett bättre tillvaratagande av de frambragta produkterna. I stort sett kan jag biträda de av kommissionen härutinnan framlagda förslagen.

Såsom i promemorian framhållits torde erfarenheten ha visat, att odlarna med hänsyn till ovissheten i prisutvecklingen ej gärna lagra sina produkter för försäljning under vårmånaderna mars, april och maj. Till följd härav kan lätt uppstå brist på ifrågavarande produkter under den tid av året, då behovet av desamma är störst. För att stimulera till en ökad odling och öka tillgången på trädgårdsprodukter under nämnda tid av året torde det vara välbetänkt att såsom livsmedelskommissionen föreslagit garantera odlarna vissa minimipriser på under innevarande år odlade produkter, som hembjudas för inlösen före den 15 mars 1943. Dylik garanti har tidigare lämnats beträffande ett flertal jordbruksprodukter. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag det tillräckligt att garantien för närvarande bestämmes att omfatta endast de viktigaste produkterna från trädgårdsodlingen, av vilka det kan väntas uppstå överskott under höstmånaderna och av vilka lagring således är önskvärd. De produkter som här närmast synas böra komma i fråga torde vara vitkål, morötter, rödbetor och palsternackor. Mot de av livsmedelskommissionen föreslagna garantipriserna, utgörande för vitkål 20 öre per kilogram och för de övriga trädgårdsprodukterna 15 öre per kilogram, finner jag icke anledning till erinran. Priset avser fritt säljarens närmaste järnvägsstation eller därmed jämförbar utlastningsplats. Såsom livsmedelskommissionen framhållit utgjorde försäljningsprisen den 15 februari i år för vitkål omkring 30 öre per kilogram och för de övriga produkterna 20 öre för kilogram, vilka priser sedermera ytterligare torde ha stigit avsevärt. Genom införande av garantipris torde kunna förväntas, att marknadspriserna komma att uppvisa större jämnhet och stabiliseras ungefärligen vid garantiprisnivån. Det torde såsom i promemorian föreslagits vara ändamålsenligt att statens garanti omfattar sådana kvantiteter av dessa produkter, som före den 15 februari 1943 hembjudas till inlösen senast den 15 mars. Nu ifrågavarande verksamhet synes lämpligen kunna anförtros svenska spannmålsaktiebolaget. De risker, som staten ikläder sig för den nu förordade garantien, ha i promemorian uppskattats till högst omkring 2,500,000 kronor. I nuvarande läge torde emellertid förluster på verksamheten knappast vara att befara.

Livsmedelskommissionen har även föreslagit, att garanti skall lämnas för inlösen av torkade köksväxter av fullgod beskaffenhet intill en kvantitet av 1,000 ton. Enligt vad i promemorian anförts synas goda utsikter förefinnas att vissa industriföretag komma att verkställa torkning av denna kvantitet köksväxter. Då enligt vad utredningen vidare ger vid handen behovet av dy-

lika produkter skulle motsvara ungefär denna kvantitet, synes det önskvärt att en sådan upplagring av köksväxter genomföres. Särskilt torde denna upplagring vara av behovet för tillgodoseende av försvarets behov av vegetabiliska födoämnen. För att möjliggöra upplagringen torde det emellertid, såsom i promemorian framhållits, bliva nödvändigt att garantera de industriföretag, som åtaga sig torkningen och lagringen, avsättning för ifrågavarande produkter. Närmare överenskommelse torde sedermera efter hörande av priskontrollnämnden böra träffas med industriföretagen angående torkningskostnaderna samt de råvarupriser, på vilka garantipriset för de torkade produkterna bör baseras. Inlösningspriset torde böra bestämmas på sådant sätt att dels odlarna erhålla skälig ersättning för sina produkter, dels tillverkningskostnaderna täckas för industriföretagen, som verkställa torkningen, och dels företagen erhålla skälig handelsvinst. Även denna verksamhet synes lämpligen kunna handhavas av svenska spannmålsaktiebolaget. Den risk, som staten högst skulle komma att ikläda sig för ifrågavarande garanti, har av livsmedelskommissionen uppskattats till 4,000,000 kronor.

För att få till stånd lagring i den omfattning, som enligt vad förut anförts torde vara önskvärd, synes erfordrigt att ytterligare lagringsmöjligheter tillskapas. Utökade lagringsmöjligheter skulle bland annat i större konsumtionsorter bättre trygga tillgången på ifrågavarande produkter under den kalla årstiden och därigenom motverka tillfälliga av transportsvårigheter och dylikt förorsakade prisfluktuationer. Enligt vad utredningen giver vid handen torde det vara behövt att ett lagerhus uppföres i Stockholm eller dess närhet. Även andra lagerhus äro enligt vad lantbruksstyrelsen anförut planerade. För att möjliggöra uppförande av det behöfliga antalet lagerhus torde en förstärkning av frukt- och potatislagerhusfonden böra ske. Livsmedelskommissionen har för sin del ansett, att fonden bör tillföras en kapitalförstärkning av 500,000 kronor. Detta förslag kan jag biträda. Anslaget torde böra anvisas å kapitalbudgeten för budgetåret 1942/43. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit torde jämväl medel böra ställas till förfogande för utlämnande av statsbidrag till uppförande av ifrågavarande lagerhus. För ändamålet synes ett reservationsanslag av 60,000 kronor böra anvisas under nionde huvudtiteln å driftbudgeten för budgetåret 1942/43.»

Utskottet.

Med hänsyn särskilt till nuvarande försörjningsläge vill utskottet liksom departementschefen i huvudsak biträda livsmedelskommissionens förslag om åtgärder för att få till stånd såväl en ökad produktion på trädgårdsodlingens område som ett bättre tillvaratagande av de frambragta produkterna.

Det synes sålunda utskottet välbetänkt att — liksom tidigare skett beträffande ett flertal jordbruksprodukter — garantera trädgårdsodlarna vissa minimipriser på under innevarande år odlade produkter. Departementschefen har i detta syfte biträtt livsmedelskommissionens förslag om att trädgårdsprodukter skola kunna hembjudas till staten före den 15 februari till inlösen senast den 15 mars 1943. Emellertid har från svenska spannmålsaktiebolaget, som enligt förslaget skall handhava ifrågavarande verksamhet, under hand

gjorts gällande att det ur vissa praktiska synpunkter är lämpligare, att produkterna hembjudas senast den 31 januari för inlösen under tiden den 16 februari—15 mars 1943. Enligt utskottets mening torde det böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter omprövning taga ställning till den sålunda ifrågasatta jämkningen i förslaget. Garantipriserna torde i enlighet med departementschefens förslag böra avse vitkål, morötter, rödbetor och palsternackor samt utgöra 20 öre per kilogram för vitkål och 15 öre per kilogram för de övriga produkterna. De risker, staten ikläder sig för den nu förordade garantien, ha uppskattats till högst omkring 2,500,000 kronor, men några förluster torde såsom departementschefen framhållit knappast vara att befara i nuvarande läge.

Vidare torde åtgärderna på förevarande område böra innefatta jämväl garanti för inlösen av torkade köksväxter på så sätt att de industriföretag, som åtaga sig torkning och lagring av dylika varor, tillförsäkras avsättning för dessa intill en kvantitet av sammanlagt 1,000 ton. Såsom föreslagits i propositionen torde inlösningspriset böra bestämmas så att dels odlarna få skälig ersättning för sina produkter och dels industriföretagen erhålla täckning för sina kostnader ävensom skälig handelsvinst. Även denna verksamhet är avsedd att handhas av svenska spannmålsaktiebolaget. Ifrågavarande garanti har beräknats tillförbinda staten en högsta risk av 4,000,000 kronor. Såvitt utskottet kunnat bedöma saken, torde emellertid härav knappast behöva uppkomma någon förlust under rådande förhållanden.

De medelsanvisningar för tillskapande av ytterligare lagringsmöjligheter å dels 60,000 kronor såsom bidrag till uppförande av lagerhus och dels 500,000 kronor såsom förstärkning av frukt- och potatislagerhusfonden, vilka Kungl. Maj:t beräknat vara erforderliga i anslutning till här förordade åtgärder, tillstyrkas av utskottet. Med hänsyn till att riksdagen på grund av framställningar i årets statsverksproposition redan anvisat vissa medel för ändamålet för nästa budgetår, torde nu ifrågasatta båda reservationsanslag lämpligen böra benämnas, det ena Ytterligare bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus och det andra Ytterligare avsättning till frukt- och potatislagerhusfonden.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

- 1) för budgetåret 1942/43 anvisa
 - a) å driftbudgeten under nionde huvudtiteln till *Ytterligare bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus ett reservationsanslag* av 60,000 kronor;
 - b) å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till *Ytterligare avsättning till frukt- och potatislagerhusfonden ett reservationsanslag* av 500,000 kronor;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för främjande av odlingen av köksväxter i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet anfört.

Stockholm den 21 maj 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 46.
